

Перспективні форми дошкільної освіти в контексті дружності до дитини та ефективності використання бюджетних коштів в Україні

Наталія Датченко, Оксана
Корнеєва

Цільовий фокус дослідження

Цільовим фокусом дослідження стали форми дошкільної освіти, які здатні розширити доступ дітей до освітніх послуг, при цьому зберігати високий стандарт якості базуючись на принципах дружності до дитини, а також бути економічно ефективними, з огляду на ресурс місцевих громад.

Очікувані результати

Результати дослідження покликані підтримати Міністерство освіти та науки України у виконанні плану дій на 2017-2019 роки щодо поетапного створення додаткових місць у закладах освіти для дітей дошкільного віку, затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 871-р від 06.12.2017 (із змінами).
та сприяти виконанню програмних цілей ЮНІСЕФ.

Досліджено 8 форм дошкільної освіти та 2 ціннісних умови в контексті дружності до дитини та економічної ефективності для громади. Надані рекомендації щодо покращення якості послуг на рівні всіх учасників освітнього процесі

Що таке дружність до дитини (child - friendliness)?

- сприятливе соціально-психологічне середовище для усіх учасників освітнього процесу;
- зручний для дитини (і всіх учасників) освітній простір;
- достатня кваліфікація педагогів та результативне її підвищення;
- наявність сучасних санітарно-гігієнічних умов;
- активне залучення батьків до освітнього процесу.

Що таке економічна ефективність (cost – effectiveness)?

- форму можливо запровадити та забезпечити її життєздатність за рахунок бюджетного фінансування;
- вартість запуску та подальшого утримання є економічно обґрунтованими та відповідають стандарту якості послуг дошкільної освіти для дітей від 3 до 7 років.
- Оцінювався розмір % економії бюджетних коштів у порівнянні з типовим (2500грн/місяць/дитина) при впровадженні різних формах дошкільної освіти.

Методи, які були застосовані підчас дослідження

- Аналіз законодавчої бази;
- Опитування експертів;
- Збір кількісних показників щодо наявних різних форм дошкільної освіти в областях країни (дані надані 24 областями та м.Київ);
- Опитування керівників інституцій, що впроваджують різні форми дошкільної освіти;
- Фокус -групи з батьками;
- Опитування представників 12 пілотних громад.

Форми дошкільної освіти, які впроваджуються в Україні, окрім типових ЗДО повного дня

№	Назва форми	Кіл-ть один. в Україні
1	Дошкільне відділення (групи) на базі ЗЗСО (8 балів дружності)	3201
2	Дошкільна група короткотривалого перебування (7 балів дружності)	2021
3	ЗДО (Центр Розвитку Дитини) (9 балів дружності)	192
4	Заклади дошкільної освіти (групи) з сезонним перебуванням дітей (5 балів дружності)	44
5	Суботня та недільна дошкільна група («Група вихідного дня») (6 балів дружності)	12
6	Заклад дошкільної освіти сімейного типу (6 балів дружності)	0
7	Соціально-педагогічний патронат дітей дошкільного віку за місцем проживання з виїздом у райони(мобільна дошкільна група); СПП на базі ЗДО (5 балів дружності)	13878 дітей
8	Гурткова робота з дітьми дошкільного віку (6 балів дружності)	не підрах.

Інклюзивна освіта як ціннісна умова, що підвищує рівень дружності закладу дошкільної освіти.

В Україні діє 950 ЗДО на базі яких створено 1321 інклюзивну групу.

Найбільша кількість груп (152) створені у Львівській області.

75% опитаних експертів вважають інклюзивну освіту умовою, яка підвищує дружність освітнього середовища до дитини.

Активне залучення батьків як ціннісна умова, що підвищує рівень дружності закладу дошкільної освіти

Умова може бути реалізована через консультаційні центри для батьків та разом з батьками.

Передбачає активне залучення батьків у дошкільну освіту, надання безкоштовної психолого-педагогічної допомоги батькам або особам, які їх замінюють, підтримки різнобічного розвитку дітей.

В Україні діє не менш ніж **2596 консультаційних центрів**, але є побоювання щодо номінальності їх роботи.

Центр Розвитку Дитини (ЦРД)

- Індекс дружності форми до дитини – **9 балів**
- Можлива економія бюджетних коштів – **32 %** (за рахунок кількості дітей, що може бути охоплена формою зменшується вартість утримання на одну дитину)
- Частота рекомендацій експертів – **70%**
- Частота застосування в регіонах – **1.9%** (багато приватних ЦРД працюють без ліцензії на надання освітніх послуг);
- Найчастіше застосовується у **Житомирській області** (23 ЦРД) та **м. Київ** (23 ЦРД).
- Цікавим є досвід **Запорізької області** щодо трансформації типових комунальних ЗДО у Центри Розвитку Дитини.

Центр Розвитку Дитини (ЦРД)

- Базовий принцип діяльності Центру - «активні години-метри» , тобто кожен метр площі працює на дитину кожну годину роботи закладу.
- Головною відмінністю Центру від ЗДО є унормування підстав, на яких до закладу приходять діти, які не є у контингенті денних груп .
- Розширення доступності дошкільної освіти для дітей відповідного віку, які не охоплені дошкільною освітою. Розширення переліку додаткових освітніх послуг.
- Особливістю форми є використання варіантів послуг, які поєднують повноцінний догляд, загальний розвиток та творчий розвиток дітей.

Дошкільне відділення(групи) на базі ЗЗСО

- Індекс дружності до дитини – **8 балів**;
- Можлива економія бюджетних коштів – **40%** (за рахунок оптимізації витрат за комунальні послуги та оплату персоналу);
- Частота рекомендацій експертів – **59%**;
- Частота застосування в регіонах - **32%**;
- Найбільша кількість дошкільних відділень запроваджена у Львівській (**317**), Київській (**263**) та Одеській областях (**257**);
- Частота запиту від партнерських громад – **6 з 12**.

Дошкільне відділення(групи) на базі ЗЗСО

- Індекс дружності форми становить **8 балів**. Форма дозволяє максимально використовувати потенціал будівлі школи та забезпечувати її наповнюваність. Кластеризація закладів освіти в умовах сільської місцевості є перспективною з огляду на необхідність строгої економії бюджетних ресурсів;
- Форма має максимальний показник сприятливого соціально-психологічного середовища, забезпечує атмосферу захищеності дітей у дошкільному відділенні школи, включеність та турботу про дошкільників як про найменших клієнтів школи; проявляється повага до потреб маленьких дітей;
- Знижати показник дружності можуть ризики «школярізації» перебування дітей в умовах школи та включення дошкільної групи у розклад шкільних канікул.

Дошкільна група короткотривалого перебування

Індекс дружності до дитини - **7 балів**;

Можлива економія бюджетних коштів – **40%** (за рахунок відсутності харчування та оптимізації оплати комунальних послуг);

Частота рекомендацій експертів - **55%**;

Частота застосування у регіонах – **20,5%**;

Найбільша кількість короткотривалих груп **Одеська (305), Івано-Франківська (275), Рівненська (226)**

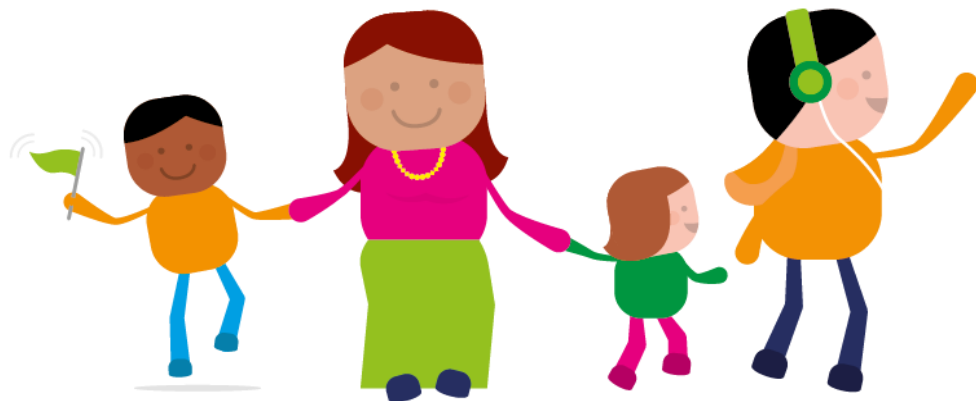

Соціально-педагогічний
патронат

та

«суботні та недільні
групи»

Наразі форма СПП впроваджується формально, але має суттєвий потенціал для забезпечення послуг у віддалених селах в умовах децентралізації. Для цього необхідно проводити переговори з головами ОТГ про доплату та компенсацію транспортних витрат. Відділам освіти необхідно контролювати якість послуг, що будуть надаватись мобільними вихователями. Групи вихідного дня відкриваються під специфічні потреби місцевих громад

Фінансові аспекти запровадження різних форм. Типова структура видатків на утримання ЗДО

Найменування видатків	Бюджети			
	Міста областного значення	Міста районного значення	Селищні	Сільські
Поточні видатки	99,5	98,1	98,0	97,1
Оплата праці працівників бюджетних установ	49,6	50,3	53,3	54,4
Нарахування на заробітну плату	17,9	18,2	19,1	19,5
Продукти харчування	15,1	15,0	13,4	12,0
Оплата комунальних послуг та енергоносіїв	14,6	12,6	10,7	3,8
Капітальні видатки	0,5	1,9	2,0	2,9

Фінансові аспекти запровадження різних форм. За рахунок чого можна економити бюджетні кошти?

- Дошкільне відділення на базі ЗЗСО: Можлива економія – 40%;
- Дошкільна група короткотривалого перебування: Можлива економія – 40%;
- ЗДО (центр розвитку дитини): Можлива економія – 32%;
- Гурткова робота з дітьми дошкільного віку: Можлива економія – 60%;
- Соціально-педагогічний патронат: Можлива економія – 60%;
- Суботня та недільна дошкільна група: Можлива економія – 60%;
- Заклади дошкільної освіти (групи) з сезонним перебуванням дітей: Можлива економія – 60%.

Фінансові аспекти. Енергозбереження та капітальні витрати – шлях до економії.

Організаційні аспекти запровадження різних форм

Проходження процедури ліцензування.

Заклади освіти усіх форм власності, що створюються після набрання чинності Законом України «Про освіту», *ліцензуються на загальних засадах.*

Нині є чинними Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від [30.12.2015 No1187](#) (в редакції постанови Кабінету Міністрів України [від 10.05.2018 No 347](#)).

Заклучення та рекомендації. Діти.

- Навчання фахівців принципам дитиноцентричності та дружності;
- Введення освітніх напрацювань ЮНІСЕФ, зорієнтованих на розвиток життєвих навичок дітей в безпечному та дружньому освітньому середовищі, у систему підготовки та перепідготовки кваліфікованих кадрів;
- Адвокаційні громадські компанії, зорієнтовані на мобілізацію місцевих ресурсів і покращення фізичних умов перебування дітей, у т.ч., з вразливих груп, у ЗДО;
- Продовження розвитку інклюзивної освіти та покращення доступу до освітніх послуг

Заклучення та рекомендації. Батьки.

- активне залучення батьків в освітній процес не на правах спостерігачів, а відповідальних створювачів;
- Групи усвідомленого батьківства є також кроком до комплексного супроводу дитини весь час дитинства починаючи з підтримки вагітних;
- Необхідною умовою двосторонньої комунікації має стати регулярний збір та аналіз думки батьків щодо якості освітніх послуг та дружності розвиваючого середовища дитячих садків;
- запровадження **різних форм дошкільної освіти**, а також розбудови системи державно-приватного партнерства у галузі дошкільної освіти, сприяння розвитку ринку освітніх послуг та партнерських ініціатив.

Заклучення та рекомендації. Педагоги.

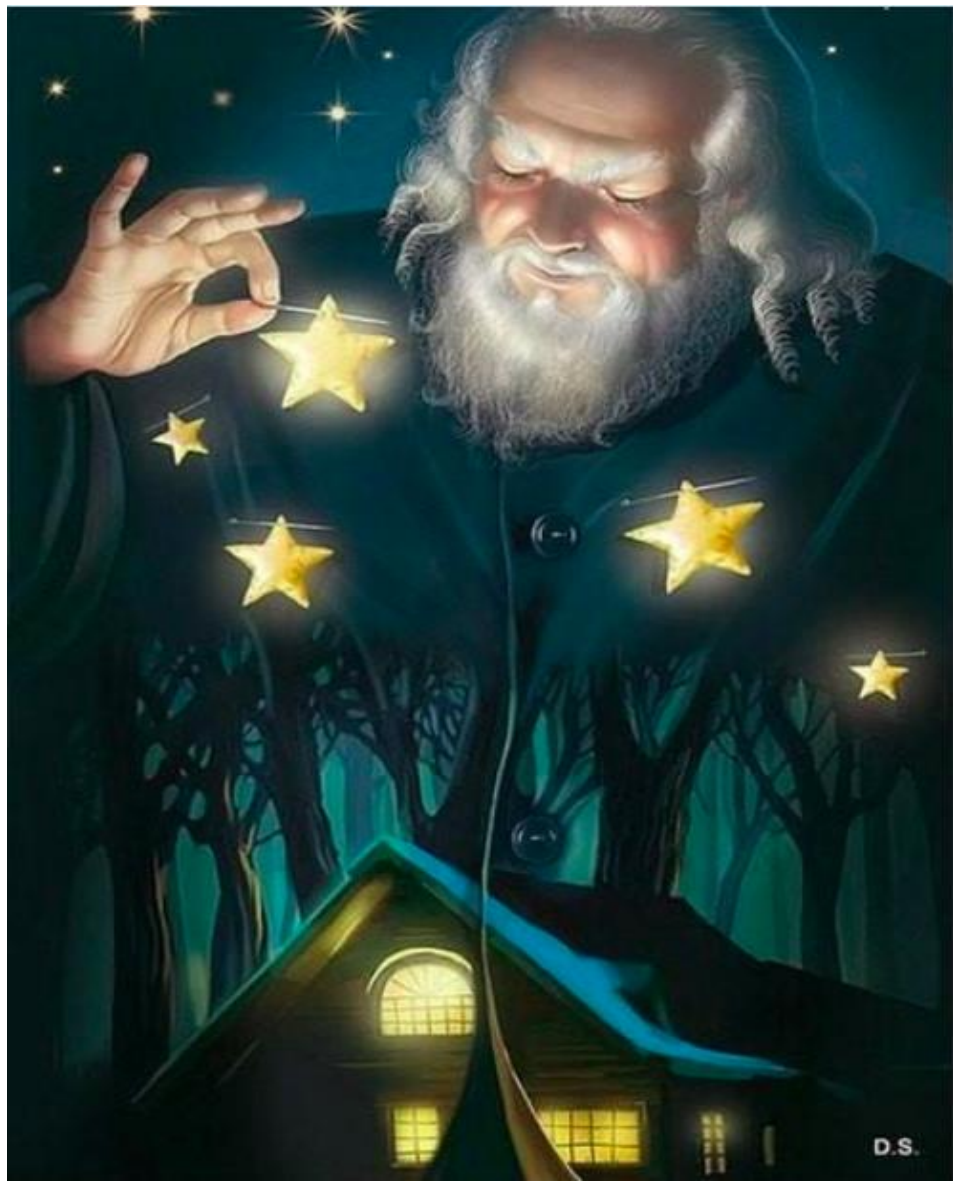
- розвиток підходу *«універсальний спеціаліст»* у галузі дошкільної освіти;
- запровадження інструментів *супервізії* ресурсами інститутів післядипломної освіти;
- ідея організації стажування вихователів до успішних закладів дошкільної освіти України та інших країн;
- покращення комунікації та обмін думками між науковцями та практиками;
- створення та підтримка розвитку горизонтальних професійних спільнот *«рівні з рівними»*, на кшталт діючої на національному рівні ВГО "Асоціація працівників дошкільної освіти" з посиленням ролі відділень в умовах децентралізації.

Заклучення та рекомендації. Громада.

- міжгалузевої співпраці «соціальний захист-освіти-культура-охорона здоров'я-економіка»
- налагодити конструктивний діалог між керівниками територіальних громад та іншими учасниками освітнього процесу. *Недокомуніковане визнання часто грає таку ж негативну роль, як і недокомунікована потреба;*
- розбудова фахового потенціалу очільників галузі освіти та профільних спеціалістів, які працюють на рівні територіальних громад;
- мотивування приватних ЗДО до отримання державної ліцензії.

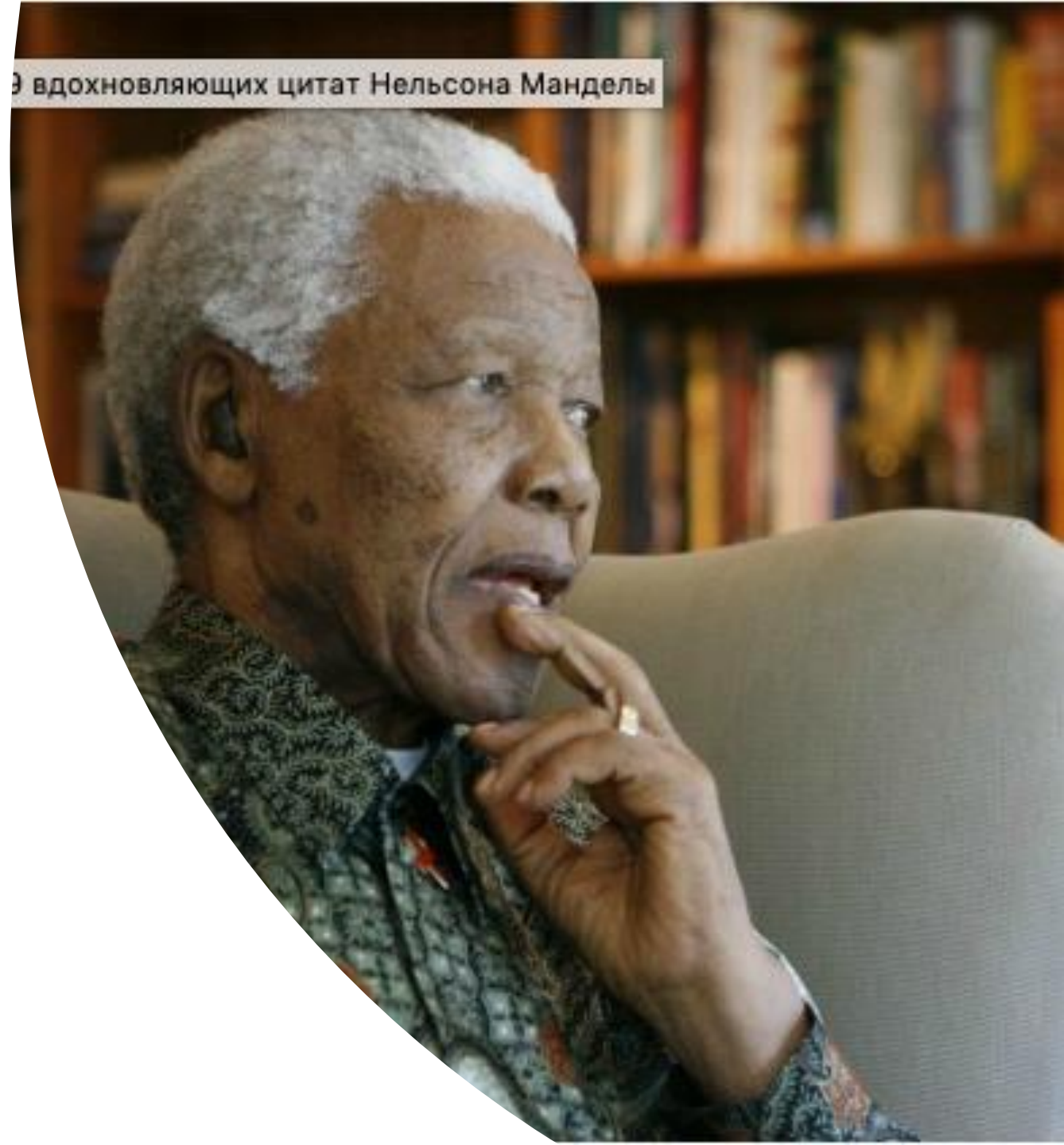
Заклучення та рекомендації. Держава.

- Підготувати/переглянути універсальне положення про ЗДО та статут
- Внести у перелік обов'язкового навчання/перекваліфікації/підвищення кваліфікації фахівців у галузі дошкільної освіти базові засади та *принципи побудови освітнього середовища, дружнього до дитини;*
- Популяризувати через партнерську співпрацю різні форми дошкільної освіти
- Доопрацювати систему *моніторингу якості освітніх послуг*, що надається закладами дошкільної освіти.

*«Освіта – найбільш
потужна зброя, яку ми
можемо використати для
того, щоб змінити світ»*

Нельсон Мандела

Дякуємо за увагу!

Авторський колектив: Наталія Датченко (керівник колективу), Оксана Корнєєва, к.пед.н

Автори висловлюють щирі подяки Олені Сакович – керівнику секції «Освіта» Представництва ЮНІСЕФ в Україні за сприяння у розробці методології дослідження, а також Ользі Долініній, Наталії Бородчук та Наталії Кияк за ефективну взаємодію з ЮНІСЕФ в процесі підготовки звіту. Особлива подяка висловлюється Міністерству освіти та науки України, і особисто С.І.Неряновій, та пілотним ОТГ за можливість професійної комунікації.